

«Мин айылҕа сорботобун»

Литературнай – музыкальнай композиция – дьүһүйүү
(Саха народнай суруйааччыта Д.К.Сивцев – Суорун Омоллоон 110 сааһыгар ананар)

Данилова Ульяна Жарафовна,
Сыромятникова Октябрина Егоровна-
Таатта улууһун “Иван Николаевич Гуляев
аатынан Туора – Күөл орто оскуолатын”
алын сүһүөх кылааһын учууталлара.

Сыала: Д.К. Сивцев – Суорун Омоллоон хоһоонунан айымньыларын диринэтэн үөрэтии, суруйааччы духовнай нэһилиэстибэтин кэнчээри ыччакка тиэрдии.

Соруктара:

1. Аабыллыбыт, үөрэтиллибит айымньылар нөнүө төрөөбүт тыл ураты уран сүмэһинин, тардар алыптаах күүһүн арыйыы, өйгө-санааҕа ингэри, төрөөбүт тыл баайынан киэн туттуу иэйиитин уһугуннарыы.
2. Үөрэнээччилэр айар, дьон иннигэр толлубакка сатаан санарар, сценаҕа сөптөөхтүк тутта – хапта сылдыар сатабылларын сайыннарыы.
3. Үөрэнээччилэри төрөөбүт дойдуларын айылҕатын кэрэтин өйдөөн көрөргө, харыстыырга иитии.
4. Төрөспүт, оҕо уонна учуутал алтыһыларын тэрийии.

Туттуллар тэрил: Сахалыы үнкүү танаһа, кыргыттарга төбөлөрүгэр ньургуһун венек, салама, Д.К.Сивцев – Суорун Омоллоон олоһун, айар үлэтин туһунан презентация.

Хаамыыта

Музыка тыаһыыр. Айылҕа уһуктуутун хатын уонна ньургуһун тыллыытынан көрдөрөр үнкүү.(Кыргыттар “Ньургуһуннар” үнкүүнү толороллор.)

Кыргыттар уолаттары ыңыран киллэрэллэр

1 оҕо: Биһиги бука бары-

Бары: айылҕа оҕолоробут.

1 оҕо: - Оҕолоор, Суорун Омоллоон диэн кимий?

Оҕолор учаратынан:

- Тааттаттан тахсыбыт Саха сиригэр народнай суруйааччыта.
- Кини кэпсээннэит, драматург, остуоруйаһыт, хомоҕой хоһоонньут.
- Кини тылбаасчыт, элбэх учебниктар, хрестоматиялар автордара.
- Ону таһынан, Суорун Омоллоон – биллэр общественной деятель.

- Социалистической үлэ геройа.
- Чөркөөхтөөбү политической сыылка,
- Суоттутаабы “Доҕордоһуу” исторической – архитектурнай музей –заповеднигың,
- Хадаайтаабы литературнай музейы төрүттээбитэ.

(Оҕолор кэннигэр салама тутан туран, фоновой музыканан хамсаналлар, ааҕааччылар биирдиилээн микрофонна тахсан ааҕаллар)

Аламай маҕан күнүм

Арылыа тахсытыгар,

Алтан, көмүс

Аалытын курдук,

Ааттаан – нарылаан,

Аргый устарын

Алыбын эбитин,

Алгыстаах Тааттакаам! (“Таатта үрэбим таптала”)

Күн кириитигэр

Күндү таасты

Күлүмүрдүү кылаппачыйа,

Көнүлгүнэн көрүлүүрүн,

Күөх долгунун дьирбиитигэр

Күлүм кыым уотунан

Көстө – сүтэ оонньурун

Күндүкэйин эбитин,

Күөх мичээр Тааттакаам! (“Таатта үрэбим таптала”)

Саас буолан, от – мас, тэтэрэ симэнэн, чөлгийэн турда. Көмүс күөмэйдээх күндү ырыаһыт чыычаахтар, өндөл күөх халлаан көнүл күүлэйигэр, күөрэйэ көтө күүгээн бөбөнү түһэрдилэр. Туох барыта тилиннэ, үөрдэ. Ийэ сир кэскиллээх чээл сирэм ньуура тубуста, дьэрэкээн тангалай дьүһүнэ кэйдэ. (“Сордоох суха”)

Уу, күн барахсан уота тугун сырдыгай, сыралџанай! Эчи тугун дэлэгэйэй, күүһэй!
Барахсаным көмүс аалыытын курдук күүрүлгэн кыыма үйэлэр тухары саккырыы тохтор да,
көбүрүүр, мөлтүүр быһыыта биллибэт. Мунура суох үчүгэй арай кини баар быһыылаах!
("Дорообо, төрөөбүт тыам")

Көрүн , көрүн эрэ! Кырдал бүтүннүү , үүт – үкчү кыһыл көмүһү мөлбөччү куппут курдук,
ыыс араџас алтан от! Ол анараа өттө эмиэ – сибэкки долгурас муората: наар халлаан
күөџэ, быдьыгынас сир симэџэ киэптии аспыт. Халлаан сиргэ кэлэн түспүтүн курдук!
Онтон анараа – оруосабай сибэккилэр. Онтон уот кыһыл сибэккилэр, онтон манаттар... О
, кэрэтин, баайын , төрөөбүт ийэ буорум! ("Дорообо, төрөөбүт тыам")

Сахабыт сирин айылџатын мин намыын , номоџон саха кыһын мөрсүөнүгэр маарынната
саныбын. Тон буорун иһигэр кистэнэн, иһийэ сытар кыаџын баараџай күүстээх толук
бухатыырга холуубун. Тымныыттан тымныы дойду ис өттүгэр иһийбит итиититтэн
итинник биэрэр эрчимэ олус улахан эбит. ("Дорообо, төрөөбүт тыам")

Кэлэџэйдир куоластаах

Кэџэлиирэ кыыларбыт

Кэтит кэскил олохтоох

Кэрэлиирэ сайыммыт

Кэлэригин кэпсиирэ

Кэрэжэтин эбитин.

Сибиэккэлиир оттордоох

Сиздэрэйдир олохтоох

Сэлэлиирэ сайыммыт

Ситэн хотон иһэрин

Сэгэтэйдир кыыларбыт

Сэһэргиирэ сэргэџин.

Сирбит иэнэ чэлгийэн,

Сибэккинэн тэтэрэн,

Сиздэрэйэ ситэтин,

Ситэтин, ситэтин!

Ойуур тыабыт сиппитэ,

Ойуу – симэх кэппитэ –

Оһуордара олуһун!

Олуһун, олуһун.

Күлүөс чыычаах ыллыыра,

Күргүс сүүрээн тыаһыыра

Күндүкэтин инитин,

Инитин, инитин.

Самаан сайын бэлиэтэ,

Сааскы кэммит кэлбитэ

Кэрэкэтин эбитин,

Эбитин, эбитин! (“Кэбэ ырыата”)

Түмүк:

1 оҕо: Саха киһитэ –

Бары: **Айылҕа оҕото, сорҕото.**

1 оҕо: Саха тыыннаах буолар олоҕо

Бары: **Барыта айылҕаттан сибээстээх.**

1 оҕо: Тулалыыр айылҕаны

Бары: **Туруулаһан көмүскүөбүҥ!**

1 оҕо: Ууну

Бары: **будулутума!**

1 оҕо: Буору

Бары:**сүргүйүмэ!**

1 оџо: Салгыны

Бары:**буортулаама!**

1 оџо: Күөх оту

Бары:**тэпсимэ!**

1 оџо:Маһы

Бары:**алдьатыма!**

1 оџо:Кыылы – сүөлү

Бары:**харыстаа!**

1 оџо:Эн айылба эйгэтиттэн күүс ылан

Бары:**Сиргэ бигэтик тирэн!**

1 оџо:Ууга **балык курдук уһун!**

1 оџо:Халлаанна

Бары:**көтөр курдук көт!**